

РЕЦЕНЗИЯ

от

доцент доктор Георги Йорданов Пеев

ръководител на Департамент „Публична администрация”

Нов Български Университет

на дисертация

„ЕВРОПЕЙСКИ ПОЛИТИКИ ЗА ГЪВКАВА СИГУРНОСТ НА ПАЗАРА НА ТРУДА”

за придобиване на научната степен „доктор“

по професионално направление Национална сигурност 9.1

Областта на висшето образование: 9. Сигурност и отбрана

Научна специалност: Организация и управление извън сферата на материалното производство

с кандидат г-жа **Франсоаз Маршанд**

Научен ръководител проф. Димитър Йончев, д-р на науките

Докторската дисертация на Франсоаз Маршанд "Европейски политики за гъвкава сигурност на пазара на труда" е мултидисциплинарна. Тя разглежда проблеми в областта на политическите науки и по-точно в областта на публичните политики за безопасност и заетост, но също така обект на анализ са и проблемите, изучавани от икономисти, психолози, философи, социолози, историци, специалисти в областта на трудовото право.

Докторантът е избрал като обект на изследване настъпилите в условията на кризата през последните десет години, промени в европейския пазар на труда и в трудовите правоотношения. Целта на дисертацията е да посочи и даде решения на един актуален проблем, особено сложен, но и интересен. По-конкретно се разглежда как е създадена Европейската доктрина за “flexicurity” "гъвкавост и сигурност", как е въведена и какви са последиците от тази политика. Връзката между понятията, които по-рано се разглеждат като противостоящи се – а именно „на гъвкавост” и „на сигурност”, се появява за първи път в Дания, а след това и в Холандия, като опит за синтез на тези противоречиви принципи. След време – в средата на първото десетилетие на новия век, датският модел се превръща в част от европейската политика. В своите насоки за действие Европейската Комисия изисква "гъвкавост и сигурност" за всички държави – членки на ЕС, като контрамярка на съществуващите до този момент гаранции за заетостта на трудещите се,

гаранции, считани като основна причина за нарастването на структурната безработица. Според автора на дисертацията, въпреки становището на ЕК, двата принципа "гъвкавост" и "сигурност" не се балансират и новата политика е в ущърб на професионалния живот на европейските работници. От тях се иска "да понесат въздействието на глобализацията, а в същото време да се откажат от социалната сигурност." Фр. Маршанд показва, че датския модел, наречен "златен триъгълник на гъвкавата сигурност" е много специфичен и е трудно да се прилага по отношение на останалата част от Европа: "Тази версия на датската „гъвкавост и сигурност“ е резултат от конкретните условия в страната, процес, основан на три стълба, които представляват едно цяло. Първо: слаба защита на заетостта на трудещите се, станала възможна благодарение на радикалната либерализация на правилата, уреждащи тяхното назначаване и уволняване. Второ: изплащане на щедри компенсации за безработицата. Трето: политика на активна заетост, за да се избегнат дълги фази/периоди на безработица (развитие на множество грантове за заетост и последващо непрекъснатото предлагане на възможности за повишаване на обучението за възрастни и пре-квалификацията на работниците)" - (стр 67 от тезата).

Друга критика, която Фр. Маршанд отправя към политиката на Европейската Комисия, се основава на разликите в моделите на трудовото законодателство и по-конкретно на защитата на трудещите се сред 28-те държави-членки на Европейския съюз. По този начин Комисията не е в състояние да даде специфични и конкретни насоки в това отношение.

Актуалността на темата е очевидна. Икономическата криза, която настъпи в световен мащаб през последните 8 години и увеличаването на броя на безработните в страните от ЕС, принуди институциите на ЕС да реагират. Доктрината за "гъвкавост и сигурност" предложена и наложена от Европейската Комисия се смята за панацея и средство за решаване на част от проблемите. Но авторът доказва, че тези мерки са не само недостатъчни, но дори и вредни за работниците.

Дисертацията на Франсоаз Маршанд е резултат от усърдна изследователска работа, в която се съчетават и разглеждат проблеми специфични за различни научни области - история и развитие на обществото, социалните науки, анализи в областта на сигурността. Проучването започва като разкрива развитието и трансформирането на социално-икономическата среда и борбите, които в крайна сметка доведоха до трудовото

законодателство, което е едно от големите постижения на обществото във Франция. Докторантът показва как през XIX и XX век властта в страната, под различен натиск, изгражда едно общество със сериозни социални защити: социално законодателство за ограничаване на детския труд, определяне на пределно дневно и седмично работно време, гарантирано минимално заплащане, социалната система позволяваща да се оказва помощ на бедните, болни или нуждаещите се, механизми за преразпределение на богатството и застраховки срещу трудови злополуки и т.н. ... В крайна сметка френската държава установява публична политика, в която прокламираните принципи на равенство, социална справедливост, солидарност не са празни думи. От изложението на автора се вижда, че френската политика е далеч от идеята, че държавата трябва да се ограничи само до ролята на пазител на закона. Оттук и големият въпрос разглеждан в Трета глава - как влияят промените в следствие на новата европейска политика на „гъвкавост“, но без „сигурност“ на положението на наемните работници. Изводът не е положителен.

Дисертацията се състои от 351 стр. (с допълненията - 412 стр.). Библиографията включва 267 специализирани в проблематиката заглавия на български, холандски, английски и френски език. Двадесет и девет диаграми, графики и таблици допълнително илюстрират темата. Без съмнение, основният принос на изследователска работа е, че за първи път проблемите свързани с трудовия пазар се разглеждат през призмата и с инструментариума на науката свързана със сигурността. Направеният анализ на двата централни принципи на новата европейска доктрина - гъвкавост и сигурност чрез използване на методите от една страна на публичната политика, а от друга на сигурността, представлява новаторски научен подход.

Целта на изследването е добре формулирана: Изследвайки наложената политика на гъвкавост и сигурност ("flexicuration") да се покаже, че двата централни принципи на модела (гъвкавост и сигурност), не се балансират и са в ущърб на интересите на работниците в Европа. Използваната методология посочена на страница 18 позволява поставената цел да бъде изпълнена, а доказателствата на автора в подкрепа на тезите му да звучат убедително.

Познанията на докторанта в областта на дисертацията са несъмнени. Професионалният опит на Фр. Маршанд е нейният голям плюс за разбиране на проблемите

и намиране на решения относно публичната политика в областта на труда. Г-жа Маршанд е прекарала повече от 25 години на служба свързана с професионалното ориентиране и преквалификацията на наемни работници и лица търсещи работа, както и с обучението им. Практическият опит на автора допринася заключенията на дисертацията и критиката, която е отправена към новата доктрина да звучат убедително.

Дисертацията има и практическо значение – изследването може да бъде полезно както за студенти, научни работници и изследователи в областта на политическите науки, науката за изследвания на рисковете и сигурността, за икономисти и специалисти в областта на управление на човешките ресурси, за социалните партньори, за занимаващите се с европейски проекти в политиката на заетостта.

Големият обем на дисертацията, множеството теми и анализи неизбежно предизвикват някои въпроси и критични забележки.

По отношение на съдържанието и структурата на дисертацията няколко са бележките, които могат да бъдат отправени. Първо относно баланса и пропорциите между отделните съставни части. Докато въведението и заключението са балансирани (по 15 стр.) то за останалите части не може да се каже същото. Дисертацията е разделена на три части, като Втората е доста по-кратка, отколкото другите две по отношение на страниците (съответно 101-76-128). Всяка част съдържа четири глави, разделени от своя страна на точки, чийто брой варира от 1 до 4, които от своя страна се разделят на подточки и още веднъж (на под –подточки?) Например, под-подточка "1.1.1-Фактори за промяната" е част от подточка "Появата на понятието на правото през революционния период от 1789 г.", с която започва точка 1.1 - "Зараждането във Франция на основополагащите принципи на заетост и правото на труд. Трудово право ", която е първата глава на Част Първа на дисертацията. Това петорно разделение е прекалено и в интерес на четивността може да бъде опростено – на Глави и параграфи.

Не мога да не оценя извършената работа и многобройните корекции направени от г-жа Маршанд спрямо бележките направени ѝ по време на вътрешната защита в Департамент „Националната и международната сигурност” на НБУ през февруари т.г.. Текстът, представен на тази защита имаше много сериозна нужда от преработка, която е

факт в окончателния текст на дисертацията. Но авторът е останал на предишните си позиции по отношение на някои направени бележки, което е негово право. Но аз като рецензент държа на някои от вече направените бележки.

Първите забележки се отнасят за някои статистически данни приведени в дисертацията. Продължавам да твърдя, че авторът трябва да преразгледа тези на стр. 52 относно безработицата в страните от ОИСР (Организация за икономическо сътрудничество и развитие). "В страните ОИСР има 15 милиона безработни през 1975 г., 36 милиона през 1994 г. и 44,1 милиона през 2001 г. " – твърди Фр. Маршанд. Както виждаме има ясна изразено нарастване на цифрите. Но задължително трябва да се посочи, че през този период от четвърт век, няколко нови страни се присъединяват и стават членове на организацията. Съвсем естествено е, че с това увеличение на броя на страните и съответно на населението, броят на безработните се е увеличил също. По-добро решение според мен е да се види процентът на безработните към общия брой на работната сила във всяка страна или дори в организацията като цяло.

На няколко места авторът използва термина "еврозоната". И ако за 2012 г. и за 2013 г. е ясно кои страни са обхванати (стр. 136), то за 1997 г. (стр. 86), не е така. Зоната е създадена през две години по-късно – през 1999 г. от 11 страни, докато днес държавите влизащи в нея са 19.

Можем също така да продължим започналата дискусия с автора по отношение на понятието "Северна държава" използвано и за Холандия. Фактът, че тази страна е на север от Франция, не означава автоматично, че може да бъде поставяна сред "Северните". Нито един министър на страна от Бенелюкс (където влиза Холандия) не е участвал никога в създадения през 1952 г. "Северен съвет", чиито членове са Дания, Финландия, Исландия, Норвегия и Швеция.

Във втората и третата част на дисертацията г-жа Маршанд анализира как Европейската комисия под влиянието на бившия синдикален лидер, (но и министър на финансите и министър-председател на Холандия) г-н Вим Кок (който е в ролята на троянски кон) приема концепцията за "гъвкавост и сигурност" и така по този начин институцията на ЕС един вид "изиграва" синдикатите. В дисертацията има дори под-точка озаглавена "Как се избягва опозиция на профсъюзите" (подразбира се от страна на Комисията – бел. Г. П.). Но в същото време в дисертационния труд е обърнато

сравнително малко място на дейността на синдикатите по отношение на препоръчаната политика. Дори и днес - 8 години след влизането в сила на документа на Комисията, синдикатите изглеждат пасивни. Наистина ли е така? Тази липса на анализ по този проблем е още по-изненадващ, като се вземе под внимание личната ангажираност на г-жа Маршанд към каузата за защита на правата на работниците, която проличава ясно от цялата дисертация.

Г-жа Маршанд отговаря на изискванията за докторска степен по отношение на публикациите - те са три на брой и общо имат 106 страници. Но всичките са в български издания на Департамента за „Националната и международната сигурност" на НБУ. Без да искам ни най-малко да подценявам тези издания, не може да не се зададе въпроса - каква е причината за липса на публикации в родината на автора? Няма ли интерес във Франция към тази проблематика?

Направените бележки и коментари ни най-малко не променят положителните впечатления от дисертацията, в която се виждат задълбочени изследвания и анализи направени със сериозно познаване на материала.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Трудът „ЕВРОПЕЙСКИ ПОЛИТИКИ ЗА ГЪВКАВА СИГУРНОСТ НА ПАЗАРА НА ТРУДА" представлява завършено научно изследване със сериозни, отговарящи на изискванията качества. Предлагам на уважаемото жури дисертацията да бъде оценена положително и на г-жа Франсоаз Маршанд да бъде присъдена образователната и научна степен "доктор" в професионално направление Национална сигурност 9.1 и Научна специалност: Организация и управление извън сферата на материалното производство.

04.04.2015

Доц. д-р Георги Пеев

Ръководител на Департамент „Публична администрация"

НБУ